

**# DİJİTAL DİSİPLİN TOPLUMUNDAN DİJİTAL GÖZETİM
TOPLUMUNA DOĞRU
ANAYASA MAHKEMESİ'NİN BİR KATKISI MI?
Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın Yetkisine Dair 14 Sayılı
Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Anayasallık Denetimine
Dair Bir İnceleme***

*(IS THE TURKISH CONSTITUTIONAL COURT'S DECISION QUALIFIED AS A
CONTRIBUTION TO THE TRANSITION FROM DIGITAL DISCIPLINE SOCIETY TO
THE DIGITAL SURVEILLANCE SOCIETY?)*

*An Analysis on the Constitutionality Review of the Presidential Decree Nr. 14 on the
Competences of the Presidential Directorate of Communications)*

Işıl Kurnaz¹

ÖZ

Anayasa Mahkemesi'nin 14 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne ilişkin norm denetimi kararı, 16 Haziran 2021 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandı. Kararda AYM, İletişim Başkanlığı'nın gerekli gördüğü bilgileri isteme yetkisini iptal etmedi. Bu yetkiyi, temel hak ve özgürlüklerle ilişkili görmeyen AYM, ilgili CBK'nın yürütme yetkisine ilişkin olduğuna karar verdi. Karar, kamuoyunda 83 milyon vatandaşın kişisel verilerinin, İletişim

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 06.09.2021 tarihinde Yayınemimize ulaşmış olup, 18.11.2021 tarihinde birinci hakem; 22.11.2021 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

¹ Işıl Kurnaz, LL.M. Lund Üniversitesi Hukuk Fakültesi,; Ph.D. Cand. Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, isil.kurnaz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6179-5674

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atf için; Kurnaz, Işıl, "Dijital Disiplin Toplumundan Dijital Gözetim Toplumuna Doğru Anayasa Mahkemesi'nin Bir Katkısı mı? Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın Yetkisine Dair 14 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Anayasallık Denetimine Dair Bir İnceleme", Anayasa Hukuku Dergisi, Cilt No.: 10, Sayı No.: 20, 2021, s. 489-506.

Başkanlığı'na verilebileceği üzerinden geniş yankı buldu. Bu incelemede, öncelikle AYM'nin CBK'ları denetlerken bağlı olduğu Anayasa hükümleri ele alınacaktır. Daha sonra geniş ve içeriği belirsiz bir yetkinin CBK ile tahsis edilmesinin temel haklar ve özgürlükler rejimini güvensiz bırakması incelenecektir. Ayrıca hakkında kanun olan bir konuda CBK ile düzenleme yapılmasının Anayasa'ya aykırılığı da bir boyut olarak ele alınacaktır. Bu açıdan dijital disiplin toplumundan, dijital gözetim ve kontrol toplumuna yürütme eliyle nasıl geçildiği vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Temel Haklar, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, İnsan Hakları, Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, Kişisel Veri

ABSTRACT

This review of judgment of the Turkish Constitutional Court on Presidential Decree nr.14 which regulates the Presidency of the Republic of Turkey Directorate of Communications (Directorate), focuses on the norm control decision about the aforesaid decree. TCC Judgment promulgated on 16 July 2021 and TCC did not annulled the competence of the Directorate which authorize the Directorate to inquire about all citizens if it required. However, fundamental rights and liberties are closed areas for making regulation with presidential decrees. The fundamental rights, individual rights and duties included in the first and second chapters and the political rights and duties listed in the fourth chapter of the second part of the Constitution shall not be regulated by a presidential decree. In addition to it, fundamental rights and freedoms may be restricted only by law, not with presidential decree. Moreover, no presidential decree shall be issued on the matters explicitly regulated by law and in this case, personal data which have been regulated in this presidential decree, is under the protection of constitution and its own special law which is Personal Data Protection Law nr. 6698. Everyone has the right to request the protection of his/her personal data in a Constitutional sense. In this review, judgment of the TCC will be analyzed based on how fundamental rights and freedoms will be left to the mercy of the executive power although all the protection mechanisms foreseen of the Turkish Constitution. This review finally tries to denote the way what the competence of the Directorate would be at an end, it means

that this kind of competence that makes the executive power more authorized about the fundamental rights and freedoms will inevitably give rise to digital surveillance society which is more than digital discipline through exceeding-executive power.

Keywords: *Fundamental Rights, Presidential Decree, Human Rights, Rights of Privacy, Personal Data*

GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi'nin 3 Mart 2021 tarihli 14 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne ilişkin soyut norm denetimi kararı, 16 Haziran 2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlandı². Bu karar, *Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin* (CBK) anayasaya uygunluk denetimi bağlamında, Anayasa'nın 104. maddesinin 17. fıkrasında öngörülen sınırların yorumlanması açısından oldukça ilginç, beklenmedik ve belirleyici görülebilir. Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, anayasal kurgusundaki belirsizliklerin ve eleştirilerin, Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı ile doğrulandığını söylemek mümkündür.³ Çünkü hem temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak CBK çıkarılmaya çağına dair kuralın belirsizliği ve hangi konunun temel haklar ve özgürlükler kataloğunda görüleceğinin tespitinin kim tarafından yapılacağı sorunu hem de kanunda açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarılmaya çağına dair kuraldaki "açıkça düzenlenen" ifadesinin ne anlama geldiği⁴ konusunda muğlaklık, var. Bu ise hakkında hem Anayasa'da hem de ilgili özel Kanun'unda hüküm bulunan bir temel hakkın, yürütme yetkisine terk edilmesi sonucunu doğurarak, onu güvencesiz bırakmıştır.

²Anayasa Mahkemesi: Esas Sayısı: 2018/134; Karar Sayısı: 2021/13; Karar Tarihi: 3/3/2021; R.G. Tarih-Sayısı: 16/6/2021-31513

³Tolga Şirin, "İşlemeyen Sistemlerin Fonksiyonel Olmayan Yanıtı: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" (2018), 7 (14) Anayasa Hukuku Dergisi 289, 356

⁴Fatma Didem Sevgili Gençay, "Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Karşılıklı Mahfuz Alanları Meselesi", içinde Prof. Dr. Oktay Uygun, Arş. Gör. Egemen Esen (eds.) Kamu Hukukçuları Platformu VIII. Toplantısı Tam Metin Bildiri Kitabı: Cumhurbaşkanının İşlemleri Hukuki Niteliği, Normlar Hiyerarşisindeki Yeri ve Denetim (Oniki Levha Yayınları 2020) 237, 296; Ozan Ergül, "Yeni Rejimin Kodları: Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri" (2018), 173 Güncel Hukuk Dergisi 29, 32

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı, kamuoyunda ve medyada da geniş yer bulmuştur. Karar çoğunlukla, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na 83 milyon vatandaşın kişisel verilerine erişim yetkisi verilmesi yorumuyla değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir.⁵

Bu eleştiriler, CBK'nın kurumsal yapısı da göz önüne alındığında hukuki belirlilik ilkesinin özünün, CBK'lar yoluyla ne denli tahrif edilmeye açık olduğunu da göstermektedir. Çünkü sistemin, Cumhurbaşkanı Kararnameleri yoluyla tek başlı yürütme organı olan Cumhurbaşkanı'na verdiği yetkilerin içeriğinin muğlaklığı, sistemin bizatihi kendisini bulduğu kabin ve içinde olduğu yorumun şeklini alan belirsiz bir yapıya dönüştürmüştür.⁶

Karar Özeti ve Değerlendirmesi

A. KONU YÖNÜNDE YETKİ AÇISINDAN

14 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne soyut norm denetimi yoluyla götürülen kurallarından biri olan⁷ 17. maddesi şu şekildedir:

⁵ Gazete Duvar, "İletişim Başkanlığı'nın Kişisel Veriler ile Ne İşi Olabilir?" <<https://www.gazeteduvar.com.tr/chpli-adiguzel-iletisim-baskanliginin-kisisel-veriler-ile-ne-isi-olabilir-haber-1526051>>; Halk-TV <<https://halktv.com.tr/gundem/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligina-83-milyonun-kisisel-verilerine-ulasma-yetk-461783h>>; Diken: <<https://www.diken.com.tr/bes-hakimin-karsi-oyuyla-aymden-iletisim-baskanligina-kisisel-verilere-erisim-yetkisi/>>; T-24: <<https://t24.com.tr/haber/anayasa-mahkemesi-onay-verdi-iletisim-baskanligi-na-83-milyonun-kisisel-verilerine-ulasma-yetkisi.959464>>; Evrensel; <<https://www.evrensel.net/haber/435608/iletisim-baskanligina-83-milyonun-kisisel-verilerine-ulasma-yetkisi-verildi>> (15.11.2021)

⁶ Dilşad Çiğdem Sever, "Cumhurbaşkanının Teşkilatlanma Konusundaki Yetkileri ya da "Parthenogenesis" Olmak", içinde Prof. Dr. Oktay Uygun, Arş. Gör. Egemen Esen (eds.) Kamu Hukukçuları Platformu VIII. Toplantısı Tam Metin Bildiri Kitabı: Cumhurbaşkanının İşlemleri Hukuki Niteliği, Normlar Hiyerarşisindeki Yeri ve Denetim (Oniki Levha Yayınları 2020) 353, 388

⁷ Bu norm denetimi başvurusunda, 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin bu karar incelemesine konu olan 17. maddesi ile beraber 21. maddesinin 3. fıkrası; 22. maddesinin 1. fıkrası; 26. maddesinin 2. fıkrasının (c) bendi ile (i) bendinin eklendiği 1 numaralı CBK'nın 485. maddesi de anayasa aykırılık iddiası ile Anayasa Mahke-

“İşbirliği ve bilgi toplama

MADDE 17- (1) Başkanlık, görev alanına giren konularda bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer gerçek ve tüzel kişiler ile yakın işbirliği içinde bulunur. Başkanlık, kabul edilen planların, yıllık programların ve projelerin uygulanmasındaki uyum ve işbirliğini sağlar. (2) Başkanlık, görevleri ile ilgili olarak **gerekli gördüğü bilgileri** bütün kamu kurum ve kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden doğrudan istemeye yetkilidir. Kendilerinden bilgi istenen bütün kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler bu bilgileri istenilen süre içinde öncelikle ve zamanında vermekle yükümlüdürler. (3) Bu şekilde elde edilen bilgilerden ticari sır niteliğinde olanların gizliliğine uyulur.”

21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerin, Anayasa sistematığı bakımından en önemlilerinden biri de Anayasa'nın 8. maddesinde yapılan değişiklik ile yürütme yetkisi ve görevinin, salt Cumhurbaşkanı'na verilmesidir. Bununla, 8. maddenin 6671 sayılı anayasa değişikliği kanunundan önceki şekli olan yürütme yetkisi ve görevinin, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından kullanılıp yerine getirileceğine ilişkin kural değişmiş, Bakanlar Kurulu kaldırılmış ve yürütme yetkisi tek başına Cumhurbaşkanı'na verilmiştir.

Yeni hükümet sisteminin önemli kurumsal yeniliklerinden biri de Cumhurbaşkanı'na “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” adı altında ilk elden düzenleme yapma yetkisi veren 104. maddedir. 104. maddenin 17. fıkrasında yapısal sınırları düzenlenmiş olan bu yeni düzenleyici işlem türünü, yürütme organının diğer düzenleyici işlemlerinden ayıran özellik ise Cumhurbaşkanı'na Anayasa'da belirlenen yetki dahilinde herhangi bir kanuna dayanmadan ya da yasama organının onayı aranmadan CBK aracılığıyla düzenleme yapma yetkisi vermiş olmasıdır. Bu düzenleme, idarenin kanuna dayanması anlamında idarenin kanuniliği ilkesi ile beraber düşünülmelidir. Türk hukukunun da dayandığı idarenin kanuniliği ilkesinin teorik çerçevesi Fransız idare hukukunda çizilmiş ve bunun

mesi'ne götürülmüş ve incelenmiştir. Bu karar incelemesi, Anayasa Mahkemesi'nin 14 numaralı CBK'nın 17. Maddesinin anayasaya aykırılık değerlendirmesini içerecektir.

birinci ayağını idarenin bütün faaliyetlerinin kanuna dayanması, ikinci ayağını ise idarenin faaliyetlerinin kanuna aykırı olamaması prensipleri oluşturmuştur.⁸ Ancak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile idare hukukunun bu temel ilkesinde önemli bir gedik açılmış ve idarenin faaliyetlerinin tümüyle kanuna dayanması zorunluluğu, kimi faaliyetlerinin cumhurbaşkanlığı kararnamesine dayanabileceği ihtimaliyle zedelenmiştir. Çünkü Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin kanuna dayanma zorunluluğu olmadığı gibi, dayanması mümkün değildir çünkü Anayasa md.104/17 gereği hakkında kanun olmayan bir alanda yani kanunla **düzenlenmemiş** bir alanda cumhurbaşkanı, doğrudan doğruya kendi başına ilgili konuyu düzenleyecek ve o düzenlemeye dayalı olarak da idare faaliyetinde bulunacaktır. Dolayısıyla idarenin kanuna dayanması anlamındaki kanunilik, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile beraber mutlak geçerliliğini kaybetmiştir.⁹

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, yürütme yetkisine ilişkin konularda çıkarılabilir, bunun yanında Anayasa'da ayrıca belirtilen kimi konularda da düzenlenebilir.¹⁰ Ancak bu yetki sınırsız değildir çünkü CBK ile düzenlenecek konular, konu bakımından yetki açısından sınırlandırılmıştır. Bu sınırlar şu şekilde tasnif edilebilir:

i. Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabileceği yani yürütme yetkisine ilişkin konular dışında CBK ile düzenleme yapamayacağı;

⁸ Burak Öztürk, Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı (1st edn, Yetkin Yayınları, 2009) 138, 150

⁹ "Burak Öztürk'le "yeni sistem" in idarî yapısı üzerine: "Hukuksuz demokrasi otoritarizmi mümkün kılar", Söyleşen: Işıl Kurnaz (2019) Birikim Dergisi, 21, 30

¹⁰ Anayasa'nın 104. maddesinin dokuzuncu fıkrasında üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların; 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması; 108. maddesinin dördüncü fıkrasında Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işlerinin; 118. maddesinin altıncı fıkrasında Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevlerinin CBK'larla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulacağı belirtilmiştir.

ii. “Anayasa’nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin” CBK’yla düzenlenemeyeceği;

iii. Anayasa’da münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda CBK çıkarılamayacağı;¹¹

iv. Kanunda açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarılamayacağıdır.

Anayasa Mahkemesi’nin, İletişim Başkanlığı’na *gerekli gördüğü tüm kişisel verileri isteme* yetkisi veren CBK’yı konu bakımından yetki sınırlandırmalarına göre incelemesi bu açıdan oldukça önemli değerlendirmeleri haizdir. Burada önemli olan tespit, CBK’ların 104. maddenin 17. fıkrasındaki konu bakımından yetki kurallarına uygun olarak çıkarılması gerektiğidir. Aksi halde, içeriği Anayasa’ya aykırı olmasa dahi, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Anayasa’ya uygun görülemez. Başka bir ifadeyle ancak konu bakımından yetki kurallarına uygun olarak çıkarılmış bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin içerik yönünden Anayasa’ya uygunluk denetimi yapılabilir.

Tüm bu yapısal çerçeve içinde, Anayasa Mahkemesi’nin 14 sayılı CBK md. 17/2’nin birinci cümlesindeki “...*gerekli gördüğü bilgileri...*” ifadesini inceleyen kararına bakıldığında, CBK’nın bu hükmü ile İletişim Başkanlığı’na (Başkanlık), göreviyle ilgili gerekli gördüğü bilgiler kapsamında kişisel verileri de isteme yetkisi verildiği açıktır. Bu açıdan Anayasa Mahkemesi kuralı, öncelikle konu bakımından yetki yönünden incelemiştir. Kuralla beraber Başkanlık, göreviyle ilgili olarak gerekli gördüğü bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden doğrudan istemeye yetkili kılınmış ve kendilerinden bilgi istenen tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin, bu bilgileri istenen sürede öncelikle ve zamanında vermekle yükümlü olduğu öngörülmüştür. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı’nın teşkilat yapısı içinde Cumhurbaşkanlığı’na bağlı, genel

¹¹ Ancak Anayasa’da hangi konuların münhasıran kanunla düzenleneceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihadında anayasa koyucunun kanunla düzenlenmesini öngördüğü konuların bu kapsamda görülmesi gerektiği kabul edilmektedir (Anayasa Mahkemesi, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017, § 57; E.2016/180, K.2018/4, 18/1/2018, § 17; E.2017/51, K.2017/163, 29/11/2017, § 13; E.2016/139, K.2016/188, 14/12/2016, § 9; E.2013/47, K.2013/72, 6/6/2013)

bütçeli bir kamu kuruluşudur.¹² Anayasa Mahkemesi, bu yapıyı dikkate almış ve Başkanlık'ın görev ve yetkilerini belirterek, bilgi akışının, haber takibinin ve iletişim standartlarının sağlanmasının bu kapsamda olduğunu vurgulamıştır. Bu noktada AYM'ye göre, dava konusu kural yürütme yetkisine ilişkin bir konuya ilişkindir. Bu tespit, dava konusu kuralın Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenmiş olan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının, CBK ile düzenlemeyeceği öngörülen yasak alan kapsamındaki temel haklardan olduğundan eleştirilmelidir. Çünkü her ne kadar AYM çoğunluğuna göre dava konusu kural "bilgi isteme yetkisinden" ibaret olarak yürütme yetkisi kapsamında görülmüşse de, kişisel veriler de bu bilgilerin kapsamı dahilindedir. Temel hak ve özgürlükler içinde olduğu açık olan kişisel verileri isteme yetkisinin sınırsızca İletişim Başkanlığı'na verilmesi, yani bu yetkiyi kullanacak organın yürütme yetkisine bağlı bir kuruluş olması, yetkinin içeriğinin niteliğini kendiliğinden yürütme konusu yapmaz. Yetkiyi kullanan kuruluş bunu yürütme yetkisi bakımından kullandığını ifade etse de, yetkinin gerek konusu gerek içeriği doğrudan temel hak ve özgürlüklere ilişkindir. Çünkü Başkanlık'a verilen yetki, doğrudan bir bilginin istenmesidir. Buradaki bilginin kapsamı, hukuki belirlilik ilkesinden yoksundur. Ayrıca bu türden bir bilgi, Anayasa md.20/3'ün güvencesi altındadır. Bu güvenceye göre kişisel veri ancak kanunda öngörülen haller ya da açık rıza halinde işlenebilir. Yani bir CBK ile Anayasa md.20/3'ün güvencesi altındaki kişisel verinin işlenmesi mümkün değildir. Buradaki en temel sorun bir temel hakka dair düzenlemenin, Anayasa md.104/17'deki güvencelere aykırı olarak CBK ile yapılıyor oluşudur.

Bu açıdan vurgulanması gereken bir husus da anayasada düzenlenmiş temel hak ve hürriyetlere yönelik sınırlamalarda dikkate alınması gereken ölçülülük ilkesidir. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması, ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Fazıl Sağlam'a göre sınırlamanın ölçülülük ilkesine uygun olması üç alt başlık ile ifade edilebilir:¹³

¹² 14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi; Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi – Sayısı: 24/7/2018 – 30488, 1. maddesi

¹³ Fazıl Sağlam, Temel Hakların Sınırlanması ve Özü (1st edn, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 1982) 114

- a. Başvurulan araç ile sınırlama amacı arasındaki elverişlilik
- b. Başvurulan aracın, sınırlama açısından gerekli oluşu
- c. Araç ve amaç arasındaki oran

Bu halde, Başkanlık'a verilen yetkiyi bir temel hak ve özgürlüğe ilişkin kategorik bir sınırlama olarak nitelendirdiğimizde, bu yetkinin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu sonucuna ulaşmak mümkündür. Çünkü kapsamı belirsiz bir kişisel veri kataloğu, CBK ile yürütmenin inisiyatifine bırakılarak sınırlandırmakta, bu sınırlamanın ise neden olduğuna ilişkin bir gerekçeleştirme yapılmamaktadır. Bu açıdan başvuru araç ile amaç arasında ölçülülük ilkesine uygun güvenceler olmadığı da söylenebilir.

Her ne kadar Başkanlık'a verilen yetki itibarıyla kişisel verinin kapsamı, 6698 sayılı Kanun'dan çok daha geniş ise de konunun bu kanun ile ilgili olan kısmı da oldukça tartışmalıdır. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda açıkça düzenlenmiş olan kişisel verilere ilişkin olarak, kanunun 3. maddesinin e bendinde kişisel verilerin elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, kullanılması gibi kişisel veri üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem, kişisel verinin işlenmesi kapsamında sayılmıştır. Bu nedenle öncelikle kişisel verilerin korunmasına ilişkin kuralların 6698 sayılı Kanun'da yer alması, bu konuda "açıkça kanunda düzenlenmiş olma" durumunun söz konusu olduğunu göstermektedir. Bu durumda ilgili CBK'nın dava konusu normu, yine yasak alan kapsamında bir hususa ilişkindir. Ancak AYM'ye göre, Başkanlık'a verilen bu yetki, kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuatın uygulanmasını engelleyen, sınırlandıran, genişleten, Kanun'a istisna getiren ya da hükümlerine temas eden bir içeriği haiz değildir. Yani AYM'ye göre Başkanlık, sahip olduğu bu yetkiyi, 6698 sayılı Kanun ile kişisel verilere ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümlere uygun olarak gerçekleştirecektir. Ancak burada vurgulanması gereken husus, Anayasa md. 20/3'ün açıkça düzenlediği kişisel verilerin korunması hakkını AYM'nin göz ardı etmesidir.

AYM, kuralı kişisel verilere ilişkin düzenleme içermediği için Anayasa'nın İkinci Kısım Birinci ve İkinci Bölümleri'nde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölüm'de yer alan siyasi haklar ve ödevler kapsamında görmemiştir. Her ne kadar AYM, düzenlemenin kişisel verilerle ilgili olmadığını ifade etse de, zımnen konunun kişisel verilerle ilgili olduğunu gerekçesinde kabul etmiştir. Çünkü 6698 sayılı Kanun'undaki düzenlemelerin, dava konusu CBK kuralı ile sınır-

lanmadığı söylenmekle, zımnen konunun kişisel verilere ilişkin bir yetki içerdiği ancak ilgili özel kanunu sınırlamadığı ya da engellemediği kabul edilmiş olmaktadır.

AYM, Anayasa md.123/1 gereği idarenin, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olarak kanunla düzenlenmesi hükmünü, Anayasa md.106 ile beraber yorumlamış ve bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısının CBK ile düzenleneceğine vurgu yapmıştır. Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olan İletişim Başkanlığı'nın da bu madde hükümleri ile beraber yorumlanarak, İletişim Başkanlığı'na verilen yetkinin, bakanlıklara ilişkin yetki kapsamında kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak bu tespitin eleştirilmesi gerekir çünkü dava konusu kuralın, 6698 sayılı Kanun'a aykırı, onu sınırlayan, uygulanmasını engelleyen bir düzenleme içermediği konunun bir aşaması, onunla aynı konuda olan bir konuyu düzenlemesi başka bir aşamasıdır. CBK, kaynağını doğrudan Anayasa'dan alan asli ve ilkel düzenleme yetkisini Cumhurbaşkanı'na veren yetkinin izdüşümüdür. Bu sebeple anayasallık denetiminde, bir CBK'nın düzenleme alanı belirlenirken, onunla aynı konuda düzenleme yapan bir kanuna *uygunluğuna* bakılmamaktadır. Zaten Anayasa da açıkça yasak alan kapsamını, "kanunda açıkça düzenlenmeme" şartına bağlanmıştır. Bu durumda, bir konunun CBK ile düzenlenebilmesi için, o konudaki kanunun o CBK normu ile aşılmamış olması bir kısıt olarak görülmemelidir. CBK'nın düzenleme alanı belirlenirken, o konudaki Kanun'un aşılip aşılmadığına, engellenip engellenmediğine, sınırlanıp sınırlanmadığına bakılarak bir "kanuna uygunluk" denetimi yapılması, ilkel ve asli bir düzenleme yetkisi içeren CBK'ların anayasal sistematiğine aykırıdır. Anayasa'nın lafzı açıkça "kanunda açıkça düzenlenmemiş olmak" şeklinde bir düzenleme öngörmüşse, hakkında kanun olan bir konunun düzenlemesi *prima facie* CBK'nın düzenleme alanı dışında kalmaktadır. Ayrıca her ne kadar bu kararında AYM konuyu açıkça yürütme yetkisine ilişkin görse de AYM'nin yerleşik içtihadı da kurumlardan gerçek ve tüzel kişilerden bilgi istenmesine yönelik düzenlemelerin temel haklar ve özgürlükler kapsamında incelendiği yönündedir.¹⁴ Örneğin AYM 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haber-

¹⁴ Anayasa Mahkemesi, E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014 (AYM Başkanı Zühtü Arslan, karşıoy yazısında bu hususa değinmiştir.)

leşme Kanunu'nun 6. maddesinde yer alan ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun görev ve yetkileri arasında sayılan “işletmeciler, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden ihtiyaç duyacağı her türlü bilgi ve belgeyi almak ve gerekli kayıtları tutmak” şeklindeki hükmü, Anayasa'nın 12., 13. ve haberleşme hürriyetini düzenleyen 22. maddesi kapsamında denetlemiştir.¹⁵ Benzer şekilde internet trafik bilgisinin Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından ilgili işletmecilerden alınmasını ve hâkim tarafından karar verilmesi durumunda bu bilginin ilgili mercilere verilmesini düzenleyen kanun hükmü Anayasa'nın 2., 13. ve 20. maddeleri yönünden incelemiştir.

Bu yerleşik içtihat da göstermektedir ki kişisel veriler, doğrudan Anayasa'da güvence altına alınan özel hayatın gizliliği kapsamındaki bir temel hak ve özgürlüklerdendir.

B. İÇERİK AÇISINDAN

Konu bakımından Anayasa'nın CBK'lara ilişkin hükümlerine uygun bulunan bu yetki, içerik yönünden de incelenmiştir. Yürütme yetkisine ilişkin olduğu belirtilen kuralın, İletişim Başkanlığı'nın isteyeceği bilgileri içerik yönünden sınırlandırdığı, bu sınırlamanın Başkanlık'ın gerekli gördüğü bilgiler olacağını, bu açıdan da yürütme yetkisi kapsamında kalacağı için belirli ve öngörülebilir bir yetki niteliğini haiz olduğunu vurgulamıştır. Halbuki vurgulanmalıdır ki bilgi, “verinin anlam kazanmış, işlenmiş” halidir. Bu açıdan kişisel bir veri içermeyen bilgi ifadesi totoloji olacaktır. AYM'ye göre dava konusu kural kişisel veriler ile ilgili görülmemişse ve “gerekli görülen kişisel bilgiler” isteneceği vargısıyla konunun yürütme yetkisini aşmadığı düşünülse de 6698 sayılı Kanun'a göre “kişisel veri”, “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi” ifade etmektedir (m. 3/1/d). Bu anlamda sadece kişinin adı ve soyadı, doğum yeri ve tarihi gibi kimlik bilgileri değil, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, pasaport numarası, özgeçmiş bilgileri, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri ve aile bağları gibi kişiyi belirlenebilir kılan tüm bilgiler de kişisel veri kapsamında kalmaktadır.¹⁶ Bu durumda Başkanlık'ın sadece gerekli gördüğü kişisel verileri

¹⁵ Anayasa Mahkemesi, E.2008/115, K.2011/86, 2/6/2011

¹⁶ Anayasa Mahkemesi, E.2017/180, K.2018/109, 6/12/2018, § 54; Anayasa Mahkemesi, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 168

istememesinin, salt yürütme yetkisini haiz bir düzenleme olmadığı açıktır. Tam tersi bu ibare, hukuki belirlilik ilkesinin zedelenmesi sonucuna yol açacak muğlaklıktadır. Ayrıca kuralı izleyen 3. fıkrada “*Bu şekilde elde edilen bilgilerden ticari sır niteliğinde olanların gizliliğine uyulur.*” denilerek, hassas ve mahrem bilgilerin dahi istenebileceği durumların söz konusu olabileceği ifade edilmiştir. Bu durumda İletişim Başkanlığı'nın gerekli gördüğü bilgilerin, her zaman yürütme yetkisi ile ilgili olmayacağı, bunun kişisel verileri de kapsayacağı, üstelik bu konuda kişisel verilerin korunması kapsamında bir güvence ya da istisna hükmü getirilmediği açıktır. İçerik açısından Başkanlık'ın “gerekli gördüğü bilgileri” isteyebilecek olması ayrıca bir hukuki belirlilik sorunu yaratmaktadır.

Konu bakımından yetki ve içerik açısından yapılan inceleme sonucunda AYM, iptal talebini oyçokluğu ile reddetmiştir. Mahkeme'nin beş üyesi, dava konusu norma ilişkin karşı oy yazmışlardır.¹⁷

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadında da bir kimsenin özel hayatına dair verilerin saklanması, kendi başına, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin anlamı dâhilinde bir müdahale teşkil etmektedir. 8. madde kapsamına kişinin özel hayatına, aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkı dahildir.¹⁸ AYM de, kişisel verilerin kişinin özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunduğunu belirtmiştir.¹⁹

2010 yılına kadar kişisel verilerin korunması bir temel hak olarak Anayasa'da yer almazken, 2010 yılındaki Anayasa değişikliğiyle madde 20'ye eklenen 3. fıkrayla kişisel verilerin korunması ilk kez anayasal güvenceye bağlanmıştır. Ancak 2010 değişikliğinden önce de, yani kişisel verilerin korunması hakkı açık bir Anayasal dayanağa kavuşturulmadan da Anayasa Mahkemesi, kişisel verilerin korunmasını Anayasa madde 20 kapsamında kabul ediyordu. Buna dair ilk karar 5429 sayılı Türki-

¹⁷ Konu bakımından yetki açısından karşıoy yazan üyeler: Zühtü Arslan, Hasan Tahsin Gökcan, Engin Yıldırım, M. Emin Kuz, Yusuf Şevki Hakyemez; içerik yönünden karşı oy yazan üyeler: Zühtü Arslan, Hasan Tahsin Gökcan, Engin Yıldırım, Emin Kuz

¹⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı: 4 Aralık 2008 tarihli S. ve Marper / Birleşik Krallık kararı (Büyük Daire), § 67

¹⁹ Anayasa Mahkemesi, N. B. B., B. No: 2013/5653, 3/3/2016, § 40

ye İstatistik Kanunu'nun “*istatistiki birimlerin kendilerinden istenen veri veya bilgileri, Başkanlığın belirleyeceği şekil, süre ve standartlarda eksiksiz, doğru ve ücretsiz olarak vermekle yükümlü*” olduklarına ilişkin 8. Maddesiyle, bu yükümlülüğe uymayanların para cezasıyla cezalandırılacaklarına ilişkin 54. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi hükümlerinin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 20. ve 25. maddelerine aykırılığı iddiasıyla iptalinin istemidir.²⁰ İtiraz yoluyla önüne gelen davada Anayasa Mahkemesi, kişisel verilerin korunmasına ilk kez gönderme yapmıştır.

“Anayasa'nın 20. maddesinde herkesin özel hayatına ve aile yaşayışına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu; 25. maddesinde herkesin düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahip olduğu, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimsenin düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı hüküm altına alınmıştır. 20. madde gerekçesinde, özel hayatın korunmasının her şeyden önce bu hayatın gizliliğinin korunması, resmi makamların özel hayata müdahale edememesi anlamına geldiği belirtilmiştir. AİHM kararlarında da belirtildiği gibi, özel hayat bütün unsurlarıyla tanımlanamayacak kadar geniş bir kavram olup devletin yetkili temsilcileri tarafından ilgililer hakkında rızası olmaksızın bilgi toplamasının her zaman söz konusu kişinin özel hayatını ilgilendireceği kuşkusuzdur. Anket formlarında yer alan bazı sorular özel yaşamın gizliliği ile düşünce ve kanaatin açıklanması sonucunu doğurabilir. Bir ülkede en güçlü veri tekeli idaredir. Bu gücün sınırlandırılması özel yaşamın ve düşünce ve kanaat özgürlüğünün korunması bakımından önemlidir. Anayasa'nın 20. ve 25. maddelerinde yer alan güvencelere rağmen itiraza konu 8. madde hükmüyle kişiler, bilgi toplama, saklama, işleme ve değiştirme tekeli olan idareye ve diğer kişilere karşı korumasız bırakılmış, veri toplamanın sınırlarına yasal düzenlemede yer verilmemiştir. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 20. ve 25. maddelerine aykırı olduğundan iptali gerekir.”²¹

Görüldüğü üzere AYM, kişisel verilerin korunmasını, Anayasa madde 20'deki özel yaşamın gizliliği hakkı kapsamında, 2010 değişikliğinden önce dahi görmüştür. İlgili kişiler hakkında rızaları hilafına bilgi

²⁰ Gülay Arslan Öncü, Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8, (1st edn, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi Yayınları) 86, 87

²¹ Anayasa Mahkemesi, E.2006/167, K.2008/86, K.T. 20/03/2008

toplanması özel yaşamın gizliliği hakkına bir müdahale olarak kabul edilmiştir. Ancak incelemeye konu CBK'ya ilişkin AYM kararı ile AYM, bugüne dek oluşturduğu yerleşik içtihadından geri adım atmış ve temel hak ve özgürlüklere yürütme tarafından müdahale edilebilmesi sonucunu doğuracak bir karara imza atmıştır.

SONUÇ

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı ile temel hak ve özgürlükler kataloğunun yürütme lehine daraltılarak, açıkça Anayasa'da düzenlenmiş ve Kanun konusu olan bir temel hak ve özgürlük alanı belirsiz bir yetkiye terk edilmiştir. Bu durumda yürütme tarafından "gerekli görülen temel hak ve özgürlüklerin, gerekli görüldüğü oranda", Anayasa'nın 13. maddesi hilafına kanunla sınırlanma güvencesine aykırı olarak sınırlanmasının önü açılmıştır.

Mahkeme Üyesi Engin Yıldırım, bu karara ilişkin karşı oyunda şöyle yazmıştır: "*Modern devlet bilgi açlığını giderirken, iştahını kontrol etmeyi bilmelidir. Aksi takdirde obezite durumuyla karşı karşıya gelebilir ve bu da hukuki, toplumsal, siyasi ve iktisadi sağlık için sorunlara yol açabilir.*"²² Kişisel verilere devlet organlarının sınırsız erişimi, dijital bilgi toplumunun dijital bir kontrol toplumuna dönüşmesine yol açar.²³ Çünkü bu veriler, dijital kontrolü mümkün kılmakla, doğrudan temel hak ve özgürlükler ile ilişki içine girmektedir. Kişisel verinin yasal anlamdaki geniş tanımı da buna dair önemli bir örnektir. Bu yolla yürütme organları ve modern devlet, dijital gözetim görevini yerine getirmektedir. Disiplin toplumunun biyopolitik pratiği olarak kişisel verilerin, devlet tarafından erişimi ve depolanması, doğrudan özgürlüklerle ilgili bir yapıyı haizdir.²⁴ İnsanları, birer meta olarak gözetleme devletin unsuru haline getiren kişisel verilerin Devlet tarafından depolanması, teknolojik imkanların bireyi kuşatmak için Devlet tarafından kullanılması sonucunu

²² Engin Yıldırım'ın karşıoyu, Parag.13

²³ Byung-Chul Han, Psikopolikta: Neoliberalizm ve Yeni İktidar Teknikleri (4th edn, Metis Yayınları 2020) 63

²⁴ Chan, age, 70

doğurur.²⁵ Bu sonuç, i. Kişisel verinin, temel hak ve özgürlüklerle ilgili olduğu ii. Bu durumda ancak kanun ile ve kanunda öngörülen sebeplerle sınırlandırılması gerektiği yorumunu doğurur.

AYM, 2015 tarihli bir kararında, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından talep edilen bilgileri talep edildiği şekilde TİB'e teslim etmekle ve bu kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla yükümlü kılan kanuni düzenlemeleri, kişisel verilerin korunması hakkının gerektirdiği güvencelerden yoksun olduğu için iptal etmiştir. AYM'ye göre dava konusu kurallarda, talep edilen bilgilerin verilmesinden ilgili kişilerin haberdar olmalarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi ile *“TİB'in hangi koşullarda ve hangi gerekçelerle istediği bilgilerin içerik, yer ve erişim sağlayıcılar tarafından Başkanlığa teslim edileceğine ya da verilen bilgilerin ne kadar süre ile TİB'de saklanacağına, talep edilen bilgilerin mahiyetine, içerik, yer ve erişim sağlayıcılara bildirilecek tedbirlere ilişkin herhangi bir belirlilik”* bulunmaması, belirli ve öngörülebilir olmayan bir düzenleme yapıldığını göstermektedir ve bu açıdan kişisel verilerin korunması hakkı ölçüsüzce sınırlandırılmaktadır.²⁶ AYM içtihadındaki bu örnekler de bugüne dek kişisel verilerin, hem hukuki belirlilik hem de kanunilik kriterleriyle beraber değerlendirildiğini göstermektedir.

Halbuki AYM çoğunluğu, açıkça temel hak ve özgürlük kapsamında olup hakkında kanun olan bu düzenleme ilgili olarak bu değerlendirmeleri eksik bırakarak Başkanlık'a verilen yetkinin, *“gerekli görülen bilgiler”* lafzına dayanarak kişisel verileri kapsamadığını iddia etmiştir. Ancak kanunilik ilkesi ve belirlilik alt ilkesi gereğince *“gerekli görülme”* kriteri yeterli değildir. Ayrıca Kişisel Verilerin Korunması Kanunu gereği kişisel verilerin rıza aranmadan aktarımı ile ilgili yasal yol, ancak Kanun'un md.5/2 veya md.6/3 hükümleri kapsamında mümkündür. Bu hükümler de zorunluluk hali veya bir hakkın tesisi amacı ile ya da kanunlarda açıkça öngörülmesi halinde verilerin işlenmesini ve 8. madde gereği aktarılabilceğini düzenlemektedir. Bu açıdan kanundaki güvenceleri içermediği gibi, açıkça kanunda düzenlenmiş olan bir konuyu düzenleyen dava konusu norm, belirsiz bir şekilde *“yürütme organının ge-*

²⁵ Viktor Mayer-Schönberger and Kenneth Cukier, *Büyük Veri: Yaşam Çalışma ve Düşünme Şeklimizi Dönüştürecek Bir Devrim*, çev. Banu Erol (1st edn, Paloma Yayınları 2013) 10

²⁶ Anayasa Mahkemesi, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015, §§ 168-170

rekli görmesi haline” terk edilmiştir. Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin kanuni haller açıkken, AYM'nin bu kararıyla yeni bir “cumhurbaşkanlığı kararnamesel” zaruret hali yaratılması da başlıca Anayasa'ya aykırılıklardan biridir. Bu karar ile beraber temel hak ve özgürlükler kataloğunun, CBK'ların düzenleme alanında görülerek Anayasa'ya aykırı olarak sınırlandırılması tehlikesinin açıkça doğduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

14 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi – Sayısı: 24/7/2018 – 30488

Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru, N. B. B., B. No: 2013/5653, 3/3/2016

Anayasa Mahkemesi Kararı: Esas Sayısı: 2018/134; Karar Sayısı: 2021/13; Karar Tarihi: 3/3/2021; R.G. Tarih-Sayısı: 16/6/2021-31513

Anayasa Mahkemesi, E.2006/167, K.2008/86, K.T. 20/03/2008

Anayasa Mahkemesi, E.2008/115, K.2011/86, 2/6/2011

Anayasa Mahkemesi, E.2013/47, K.2013/72, 6/6/2013

Anayasa Mahkemesi, E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014

Anayasa Mahkemesi, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015

Anayasa Mahkemesi, E.2016/139, K.2016/188, 14/12/2016

Anayasa Mahkemesi, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017

Anayasa Mahkemesi, E.2016/180, K.2018/4, 18/1/2018

Anayasa Mahkemesi, E.2017/180, K.2018/109, 6/12/2018, § 54;AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019

Anayasa Mahkemesi, E.2017/51, K.2017/163, 29/11/2017

Arslan Öncü G, Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8, (1st edn, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi Yayınları)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: 4 Aralık 2008 tarihli S. ve Marper / Birleşik Krallık kararı (Büyük Daire)

Ergül O, “Yeni Rejimin Kodları: Cumhurbaşkanlığı Kararnamele-ri” (2018), 173 Güncel Hukuk Dergisi

Haber, Gazete Duvar: <<https://www.gazeteduvar.com.tr/chpli-adiguzel-iletisim-baskanliginin-kisisel-veriler-ile-ne-isi-olabilir-haber-1526051>>

Haber: Diken Gazetesi, Beş Hakimin Karşı Oyuyla AYM'den İletişim Başkanlığı'na Kişisel Verilere Erişim Yetkisi, <<https://www.diken.com.tr/bes-hakimin-karsi-oyuyla-aymden-iletisim-baskanligina-kisisel-verilere-erisim-yetkisi/>>

Haber: Evrensel Gazetesi, <<https://www.evrensel.net/haber/435608/iletisim-baskanligina-83-milyonun-kisisel-verilerine-ulasma-yetkisi-verildi>>

Haber: Halk-TV: <<https://halktv.com.tr/gundem/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligina-83-milyonun-kisisel-verilerine-ulasma-yetk-461783h>>

Haber: T-24: <<https://t24.com.tr/haber/anayasa-mahkemesi-onay-verdi-iletisim-baskanligi-na-83-milyonun-kisisel-verilerine-ulasma-yetkisi,959464>>

Han B, Psikopolikta: Neoliberalizm ve Yeni İktidar Teknikleri (4th edn, Metis Yayınları 2020)

Mayer-Schönberger V and Cukier K, Büyük Veri: Yaşam Çalışma ve Düşünme Şeklimizi Dönüştürecek Bir Devrim, çev. Banu Erol (1st edn, Paloma Yayınları 2013)

Öztürk B, Burak Öztürk'le "yeni sistem"ın idarî yapısı üzerine: "Hukuksuz demokrasi otoritarizmi mümkün kılar", Söyleşen: Işıl Kurnaz (2019) Birikim Dergisi

Öztürk B, Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı (1st edn, Yetkin Yayınları, 2009)

Sağlam F, Temel Hakların Sınırlanması ve Özü (1st end, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları 1982)

Sever D.Ç, "Cumhurbaşkanının Teşkilatlanma Konusundaki Yetkileri ya da "Parthenogenesis" Olmak", içinde Prof. Dr. Oktay Uygun, Arş. Gör. Egemen Esen (eds.) Kamu Hukukçuları Platformu VIII. Toplantısı Tam Metin Bildiri Kitabı: Cumhurbaşkanının İşlemleri Hukuki Niteliği, Normlar Hiyerarşisindeki Yeri ve Denetim (Oniki Levha Yayınları 2020)

Sevgili Gençay F.D, "Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnemelerinin Karşılıklı Mahfuz Alanları Meselesi", içinde Prof. Dr. Oktay Uygun, Arş. Gör. Egemen Esen (eds.) Kamu Hukukçuları Platformu VIII. Top-

lantısı Tam Metin Bildiri Kitabı: Cumhurbaşkanının İşlemleri Hukuki Niteliği, Normlar Hiyerarşisindeki Yeri ve Denetim (Oniki Levha Yayınları 2020)

Şirin T, “İşlemeyen Sistemlerin Fonksiyonel Olmayan Yanıtı: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” (2018), 7 (14) Anayasa Hukuku Dergisi
Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri'ne ilişkin daha ayrıntılı bilgi için:

Aslan V, Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye'de Devlet Başkanının Kararname Yetkisi (1st edn, Oniki Levha Yay.,2020)

Barın T, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi ve Anayasallık Denetimi (1st edn, Oniki Levha Yay., 2020)

Kama Işık S, Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış (1st edn, Oniki Levha Yay., 2020)

Ülgen Ö, “Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri: İlk Gözlemler” (2018) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 619-635

Ülgen Ö, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Niteliği ve Türleri” (2018) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3-39

Ülgen Ö, “Kanun-Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi İlişkisinin Yargısal Denetimine Yönelik Sorunlar” (2019) 36(1) Anayasa Yargısı Dergisi 261-277

Yıldırım T, “Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri” (2017) 23(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 13-28

Yılmaz H, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Konu Bakımından Yetki Sınırları” (2020) 78(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 225-263